

עלון להפצת
המוסר

הסביבות

"אוהל יוסף" – גובהרדוק ירושלים

ע"ש ישיבתו הראשונה של רבינו גרשון ליבמן זצ"ל נוסדה גסו וילנא תש"ב

חשון התשפ"ז

פרשת לך לך

גליון מספר 602 (639)

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל

"ויהי ריב בין רועי מקנה אברהם ובין רועי מקנה לוט ויאמר אברהם אל תהי מריבה ביני וביןך... הפחד לא מעלי... ויסע לו מקדם, ויפרדו איש מעל אוזיו."

אברהם, והלך לו, הרי שהסיע עצמו מקדמו של עולם ואמר אי אפשר לא באברהם ולא באלהיו? **היכן זה כתוב?** אף אם נאמר שאמר אי אפשר באברהם נחא, אבל גם לא באלהיו? וכל שכן שאפילו אחרי שנפרד ממנו אנו רואים כמה נשאר דבק במידות הטובות שלמד מאברהם אבינו, וכמה מסר נפשו למען מדת הכנסת אורחים **כפי שהתורה מספרת. ואף לבטל אותו בכוח ביטול חמור?**

אבל התורה ירדה לסוף דעתו של אדם. וכאן אנו רואים שסופו מוכיח על תחילתו. אילו היה באמת מתלמידיו של אברהם אבינו והיה דבק במידותיו כפי שהגדירו אותם חז"ל בפרקי אבות, **לא היה נפרד מאברהם.** יש לנו דוגמא גדולה לכך מאליעזר שהתורה מספרת עליו נפלאות בטעם זה, עין טובה, ורוח נמוכה ונפש שפלה אף דבק באברהם. ואילו היה לוט משיג את המידות הנפלאות האלו, אז מעולם לא היה מסכים להיפרד מאברהם אבינו, ולא היה כופר טובה על כל מה

הסיע עצמו מקדמו של עולם

אומר **רש"י ז"ל:** ומדרש אגדה, הסיע עצמו מקדמו של עולם, אמר אי אפשר לא באברהם ולא באלהיו.

אך אפשר לומר דברים כאלה כל כך קשים על לוט, שהם הסיע עצמו מקדמו של עולם! הרי אנו רואים בפירוש את השתלשלות העניינים, ורואים שמה שהלך והתרחק מאברהם זה בגלל שאברהם הוא שאמר לו: הפרד נא מעלי, ולא הלך מבחירתו או מרצונו. בלי זה לא עלה על דעתו ללכת. אדרבא **היה אדוק ודבוק באברהם** ולמד ממנו הרבה מסירות נפש, והכנסת אורחים וכו' ואפילו חשב להיות הורש שלו גם ברוחניות וגם בגשמיות. כך ידעו גם הרועים, **ובגלל זה הם טענו** שאין שום ענין של גול לרעות בשדות הגויים, שהרי בין כה הארץ ניתנה לאברהם, ואברהם אין לו יורש, ולוט יורשו, ואין זה גול. וזה נראה מועדק. ואף לבא ולחשוך בלוט ולכרר לו שאחרי שקיבל את דברי

המשך בעמוד ב'

מעשה רב

ממונו חביב עליו מגופו...

הטובות, הלחות מדמעות, והשיב: "אמר לו לר' לייזער, שהוא יכול לשנות מים כרצונו, **ובלבד שכנגד כל כוס מים שהוא שותה היום – יתן מחר סכום של מאה ריינ"ש [סכום עצום באותם הימים] לצדקה...** אם יקבל על עצמו את התנאי – יכול הוא לשנות כאוות נפשו!" סיים הצדיק, ושב לעבודתו.

וראה זה פלא: כאשר ניגשו המתפללים אל הגביר הקמצן, והודיעוהו את דבר הכרעתו של הצדיק – מיד התנער ורוחו שבה אליו כרגע, כאשר צמאנו הנורא חולף כלא היה... הן אמנם, לפני רגע הרגיש כי נשמתו עומדת לפרוץ מגופו מריב צמא, אולם המחשבה על כך שיהא עליו להפרד מממונו לטובת עניי העיר – היתה קשה עליו שבעתיים יותר מאשר הצמאון הנורא, ממש כאילו נדרש להפרד מחלק מגופו!

ובכן, קעת נמצא תשובה לשאלתנו:

שכן אמנם אף לוט, כמו ר' בעריש הגביר, היה ממונו חביב עליו כחלק מגופו ממש... משום כך, כאשר נפל לוט בשבי - מצינת התורה כי לקחו המלכים "את לוט ואת רכושו", שכן הרכוש היה בעיניו כחלק מגופו ממש, ורק לאחר מכן היא פונה לתאר את ייחוסו של לוט – "בן אחי אברהם" – שכן פרט זה נחשב בעיניו לשולי ביחס לעצם נפילתו של הרכוש בשבי...

(ללמדך - רי"מ פרוינדליך)

ויקחו את לוט ואת רכשו בן אחי אברהם וילכו והוא ישב בסדם (ר"ד, ר"ב) לכאורה, היה מתאים יותר לכתוב: "ויקחו את לוט בן אחי אברהם", ורק לאחר מכן לציין כי גם רכשו נלקח עמו, שהרי ייחוסו של לוט כאחינו של אברהם – מהותי יותר מאשר רכשו שהוא חיצוני לו! מדוע בכל זאת שינה הפסוק את הסדר, והקדים את הרכוש ליחוס?

את התשובה נבין בעקבות מעשה שהיה, וכך היה:

בעיירה צאנז, בתקופתו של הצדיק רבי חיים מצאנז, התגורר יהודי עשיר כקורח, ושמו 'לייזער'. ארמונו המפואר התנשא מעל כל בתי העיר, והכל ידעו כי נחשב הוא לעשיר לא רק במושגים הדלים של בני העיירה – אלא גם ביחס לגדולי העשירים שברחבי המדינה כולה.

דא עקא, שככל שרב היה עושרו של ר' לייזער הגביר האדיר, כך, ואף יותר מכך, היתה רבה קמצנותו... המעטים שניסו אי פעם לדבר על ליבו ולגרום לו לפתוח את ידו הקפוצה לטובת עניי העיירה – חזרו כשפניהם שחורות כשולי קדירה, והתיאורים שבפיהם – גרמו לכל שאר בני העיירה להמנע אפילו מלנסות את מזלם...

והנה, הגיע יום הכיפורים, ור' לייזער כמו כל שאר בני העיירה – הגיע אל בית מדרשו של הצדיק, רבי חיים מצאנז, בכדי להסתופף בצילו ולהשתתף בתפילות המרוממות. ככל שלא נגעו

מלחמת אברהם אבינו

"וירק את חניכיו ילידי ביתו... וירדף עד דן". - ולכאורה מלחמה של מסירות נפש להציל את לוט קרובו, וה' נתן בידו להצליח להשיב את הכל.

בגמ' נדררים [לב]. מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו לבניו למצרים מאתיים ועשר שנים, מפני שעשה אנגריה בתלמידי חכמים. - שהולידו למלחמה. הרי שאף שהיה במעשה זה מסירות נפש גדולה ולמצווה יחשב -תלמידי חכמים פטורים ממנה.

"וירק את חניכיו" זרזן למלחמה. וכיצד זרזן? מה אמר להם כדי שיבואו עמו? ואיזה חשבונות היו לו? בגמ' שם רב אמר שהוריקן בתורה - ע"י התורה זרזן למלחמה. דהיינו שהיו לו חשבונות תורניים נכונים להוציאם למלחמה, אך עדיין היה זה סיבה לעקב את עם ישראל בגלות מצרים כל כך הרבה שנים לפני שיקבלו התורה. וזה משום מעשהו זה.

בנסיון העקידה של א"א, שאל רבי אלעזר שך זצ"ל, איזה נסיון הוא זה אם ה' אומר לאדם לעשות? ופירש ע"פ דברי המהרי"ל דיסקין שנבואת כל הנביאים צריכה שהנביא יפרש את הנבואה מה כוונתה, ובזה שפירש את הנבואה נכון ולא לפי הנגיעות שלו, **זוהו הנסיון הגדול, לדעת להבין מה צריך לעשות, ולא לסעות ולפרש שכוונת הקב"ה היא לדבר אחר.**

שעבוד מצרים נהיה מחשבונו של תורה שהיה צריך להיות אחרת, וזכות העקידה נהייתה לעם ישראל לדורות עולם מחשבונו נכון מה צריך להיות.

צריך לדעת כי אין לבטל תורה מפני חשבונות שאינם נכונים, ולדעת תמיד מה רצונו ית' באמת! ובוזה נזכה להצליח.

הסביבות

על פרשת השבוע.....עמוד ב'
פתגמים ואמרות.....עמוד ב'
מוסר הפרשה.....עמוד ג'
אמונה.....עמוד ג'
גנזי בחירות.....עמוד ד'

דגל המוסר לך לך / המשך

בכירה, אחרת הוא אבוד.

על דוד וזו רואים בספורט בפרשתו בענין הגר שגם היא הלכה מאברהם אבינו, אף כי היא טענה שהיא בורחת מפני שרי ולא הזכירה את אברהם, שואל אותה המלאך הגר שפחת שרי, אי מזה באת ואנה תלכי, **וכי המלאך לא ידע?** אלא אומר הספורט כלומר, הביטי וראי מאיזה מקום נסעת, כי היית במקום קדוש ובבית צדיקים והינך הולכת בחי' אל מקום טמא ואנשי רשע. המלאך אינו שואל אותה אלא מוכיח אותה. והיא ענה ומספרת את הרגשתה שלא עזבה מרצונה, כמו לוט, אלא אנכי בורחת. ממשיך הספורט: הולכת אל מקום מכוון מאיתך, אלא יצאתי כדי לברוח. ואף על פי כן אמר לה המלאך: שובי אל גבירתך והתעני תחת ידיה. דרישה כזו! ללכת להכנעה, כזו! ושוב עבדות קשה ומרה! ומדוע לוט לא הרגיש את זה מעצמו? שכדאי יותר להתענות בבית אברהם, ולא לעזוב אותו? הוא אשר אמרו חז"ל, **הסיע עצמו מקדמונו של עולם.**

ובדרך אגב, אפילו הגר כאן הסכימה וחזרה, אבל אחר כך אומרים חז"ל: זרוק חוטרך אאירא אנקירא קאי, הלכה לקחת אשה לשמנעאל מארץ מצרים, כי סוף סוף לא העליחה ללכת בקיעויות בדרך הזו של "רוח נמוכה" שאלה מתנכסים בביתו של אברהם אבינו, וזוהי אחת מהמידות שבהם ניכרים תלמידיו.

אדרבא **המעלה שהשיגה הפריעה לה** ותרא כי הרתה ותקל גבירתה בעיניה, **וכבר אינה יכולה לעמוד בנסיון** כפי שחשבה קודם שמוטב להיות שפחה בבית זה של אברהם ולא גבירה בבית פרעה אביה. **כמה זה מחייב אותנו להתמסר לחשקפה להיות מתלמידיו של אברהם אבינו.**

שקובל ממנו. והנה התורה מעידה שהכל הוא השיג ממנו: "יגם ללוט הוולך את אברם היה צא ובקר וארליש" כפי שאומר רש"י: מה גרם לו את העושר הזה, זו הליכתו עם אברם. זה בגשמיית וכל שכן ברוחניות, ואם ככה, איך הוא הרשה לדברים להתפתח עד כדי ריב בין רועיו ובין הרועים של אברם? מדוע לא השתיקם ולא נוף בהם? **עד כדי כך הגיש הדברים** עד שאברהם אבינו, מקור החסד והטוב, אשר כל כך היה מסור וקשור ללוט, ואפילו אחרי שהלך מאתו, מסר נפשו כדי להצילו מכליון בטוח. **איך לוט שהרגיש את זה לא השתיק אותם?** הרי בוודאי הרועים שלו סיפרו לו על המדיבות שלהם עם רועי מקנה אברם, כמו שהרועים של אברם סיפרו לאברהם. וייתכן אפילו שהוא חיזק את ידם ואמר להם שהוא יהיה היורש! עד כדי כך שאברהם אבינו לא ראה לפניו שום מוצא אחר חוץ מ"הפרד נא מעלי". ולוט במקום שביקש סליחה ולהכניע אה עצמו, במקום שיאמר לאברהם שאינו רוצה להיפרד ממנו חלילה, כי הנפרד ממנו כנפרד ממקור החיים, הנה הוא הולך, **ועוד הוא בוחר לו את החלוקה הכי טובה בעיניו**

רואים מכאן שירדה התורה לסוף דעתו, וקבעה שכאן לא היה מכשול מקרי, אלא שהסיע עצמו מקדמונו של עולם. **לוט אינו מעוניין בביקוש השלמות,** בחיפוש אחרי התעלות רוחנית בלי הפסק, אינו מעוניין יותר במידת הויתור וההכנעה, בתיקון המידות. מהיכן רואים זאת? פשוט. הרי בחר לו את ככר הירדן ואת קירבת העיר סדום הידועה ומפורסמת לכל, כפי שהתורה מוכריה: ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד ואומר רש"י: ואעפ"כ לא נמנע לוט מלשכון עמהם, ושהם יודעים ריבונם ומתכוונים למרוד בו. אליהם הלך לוט, להיות שכן של אלו שרם כבר, לפניו, הסיע עצמו מקדמונו של עולם. אילו היה מרגיש שכל חיותו תלויה באברהם, היה מרגיש כמו נח שזכנס לתיבה בגלל שהמים דחפוהו, ורק ע"י זה ניצול ואין לו

דברי רבותינו בעלי המוסר על פרשת השבוע

רבי חיים זיצ'ק זצ"ל

"וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמה עשר ושלוש מאות וירדף עד ד' (יד, יד).

"ההיא סבתא דאתאי לקמיה דרב נחמן, אמרה ליה ריש גלותא וכולהו רבנן דבי ריש גלותא בסוכה גזולה הוו יתבי, צווחה ולא אשגח בה רב נחמן, אמרה ליה איתתא דהוה ליה לאבוהא תלת מאה ותמני סרי עבדי צווחא קמייכו ולא אשגחיתו בה?"

עורר הגאון ר' חיים זיצ'ק זצ"ל, כמה יש ללמוד מהאשה הזאת שהרגישה אושר שהיא בת של אברהם אבינו עד כדי שאמרה שצריכים לכבדה ולשמוע את דבריה עבור זאת.

והרגשה כזו צריכה להיות חדורה בלב כל אחד מישראל, שהוא מזרעו של אברהם אבינו ודבוק במידותיו, והוא ממשיך את דרכם.

והנה אמרו חז"ל (תנא דבי אליהו, טז) "אמרו לו לאנוש, עבוד את אביך, היה זנו ומפרנסו ומכלכלו, עבוד את אבי אביך, איני חייב בו. הניח את אדם, בא אנוש לעולם בא קינן בנו אחריו, אמרו לקינן עבוד את אבי אביך, אמר, איני חייב בו, וכן כולן עד נח. בא נח, אמרו לנח, עבוד את אביך, היה זנו ומפרנסו ומכלכלו, עבוד את אבי אביך, קיבל עליו, היה זן ומפרנס את אביו ואת אבי אביו וכל אבותיו שהיו באותה שעה". זה היה ההבדל בין נח לדורות שלפניו, שהם ניתקו את הקשר עם הדורות הקודמים, ולא ראו שום סיבה לכבדם, אבל נח הכיר בזכות של הדורות לפניו, והרגיש שהוא ממשיך את שושלתם. מסופר על החפץ חיים זצ"ל שפעם בהיותו עם תלמידיו, אמר: הידעתם שאני שמעתי חידושי תורה מהגר"א? ובראותו את תמהונם של תלמידיו, הסביר: אני שמעתי חידושי תורה מאבי מורי ז"ל, ואבי שמע חידושי תורה מהגר"ח מוואלז'ין, והגר"ח שמע מהגר"א, ואם כן אני כאילו שמעתי ממש מהגר"א.

כשיר לאדם הרגשה כזו שהוא ממשיך של כל הדורות שלפניו, הרי הוא קשור אליהם ולמד ממעשיהם.

מון הרב שן זצ"ל

"ויאמר ה' אל אברם לך מארצך (יב, א).

אמרו חז"ל (רבה לט, א), אמר רבי יצחק משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת אמר תאמר שהבירה זו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו אני הוא בעל הבירה, כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקדוש ברוך הוא ואמר לו אני הוא בעל העולם.

הקשר מון בעל ה"אבי עזרי" (תשובה ה, ה), שלכאורה אין המשל דומה לנמשל, שבמשל כשראה את הבירה כבר הבין שיש מנהיג לבירה, וכשהציץ עליו בעל הבירה נוסף לו ידיעה חושית שראהו ויכול לחוש ממש, אבל בנמשל כשהציץ עליו הקב"ה, מה נוסף לו על הבנתו, והלא עדיין זה בגדר של הבנה שהרי אי אפשר לראותו.

וביאר באופן נפלא, שזה המדרש מלמדנו, שההבנה שאי אפשר שהעולם שמתנהג בסדר ובמשטר באופן מופתי יהיה בלא מנהיג, היא ידיעה וראיה חושית שיש בעל הבירה.

וכתב שמהו ומתמיד היה מתפלל על מצות אמונה, מדוע מכנים זאת בלשון של אמונה, והרי זה מהמושכלות הראשונות, שאי אפשר לעולם בלי מנהיג, ועוד שמבשרי אחזה אל-ה, והחכמה הנפלאה שבכל יצור קטן אין להעריך, וכל שכן החכמה ביצירת האדם, ואיך אפשר שכל זה הוא בלא מנהיג.

ושאל זאת את מון הגר"ח זצ"ל, והשיב לו שאף הוא הקשה כן ושאל זאת את אביו מון הגר"ח זצ"ל, ואמר לו, שודאי עד כמה ששכל האדם מגיע אין זו אמונה, אלא ידיעה, אבל חיוב האמונה מתחיל ממקום שכלה שכל האדם, שהרי שכל האדם מוגבל בזמן ובמקום, ומה שהוא למעלה מן הזמן והמקום כבר אין לו מושג, ועצמותו של הקב"ה הוא למעלה מן הזמן והמקום, והוא עדיין זה חלה עליו חובת האמונה.

מסופר על אחד האדמו"רים שהיטב לשולחן עם חסידיו ושאלם לפתע, מאמינים אתם בבורא עולם? ענו כולם פה אחד, איזו שאלה היא זו? ודאי שאנו מאמינים. אמר להם האדמו"ר, תדעו שאני איני מאמין. שאלו כולם בתמהון, רבי, איך זה אפשר שהרבי לא יאמין ח"ו? שאלם האדמו"ר, האם אתם מאמינים שדבר זה שאנחנו מסובים על ידו זהו שולחן? ענו החסידים, האם להאמין אנו צריכים שזולחן, הלא אנו רואים בעינינו שהוא שולחן. השיב להם האדמו"ר, זו היתה כוונתי שאיני מאמין, כי האם אנו נזקקים להאמין שיש ה' בעולם, הלא רואים אנו זאת בחוש בעינינו שיש מנהיג לבירה.

מחשבת מוסר

פתגמים ואמרות

"אוצר של מילים, צפצוף הפה, חזו תפילה? לכבד בפה והלך ירחק? הלא יספות חטא על פשע, על לב האבן אשר לא ימס מזוהם קודש אשר ימסירו עליו מסדרי התפילה בעיניו קדשם, אשר הסתירו בגנפי מערי תפילתם" (החז"ל)

מחשבת שיתרדפהו **חשגת מעט**, וכמה תשיג **החכמה** שתגרה ממנה? (מתוך ח"י המוסר)

כשם שאין יונק יכול להתנאות על יונק שני, ששיניהם נצרכים לאמונתו, כך אחר גידולם אין אחד יכול להתנאות על חברו ששיניהם נצרכים לחשיגתו. (מתוך ח"י המוסר)

"הבחנה אף כשיהיא מהלכת ברחובות וורשה אין כוונתה אלא לחפש ולמצוא תבן. וכן הוא האדם שהוא מחובשי ביהמ"ד, אם כל מחשבותיו מכוונות אך ורק לחשיג משאלות לבו הגשמייות" (ר' ישראל יעקב לובטשנסקי)

מוסר הפרשה

בעלי המוסר

"וְזֶה הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשָׂה בְּחֶרֶץ" (י"ב - ה')

וית נפשטא דשעבידו לאורייתא. [תרגום אונקלוס].

בספר "שר התורה" מסופר, **שהרב מטשעבין** סיפר, פעם הגיע ת"ח **לרבי יהושע מקוטנא** בעל "ישועות מלכ" ואמר שהוא בקי בסדר נזיקין. ורבי יהושע מקוטנא רצה להבהיר לו שלא העיקר הוא הבקאות, אלא ההתמסרות לתורה. ולכן שאל אותו, אתה יודע מה זה שיעבודא דאורייתא?

השיב לו האברך, בוודאי, ואמר לו את כל שיטות הראשונים והאחרונים, וכל פרטי הדינים. כשגמר לומר את דברו, אמר לו, לא לזאת התכוונתי, אני התכוונתי לתרגום אונקלוס - כאן - ואת הנפש אשר עשו בחרן, גם זהו שיעבודא דאורייתא, וגם את זה צריך לזכור.

חתנו של הרב מטשעבין, **רבי ברוך שמעון שניאורסון**, הסביר את הדברים, מהו אותו שיעבוד דאורייתא. כאשר קרקע משועבדת לאדם, אפילו אם נמכרה פעמים רבות, היא נשארת משועבדת לו, ולעיתים להיפך. יש לאדם קרקע והוא בעליה ללא פקפוק, בכל זאת אין לו שליטה עליה, כי היא משועבדת לאחרים. אותו הדבר גם השעבוד לתורה. יש מי שמשועבד לתורה, ובכל רגע פנוי הוא עוסק בה. אמנם לפעמים הוא נאלץ להתעסק בצרכים אחרים, אבל במהותו הוא משועבד לתורה. הוא לא יסיח דעתו מהלימוד גם בעת ההתעסקות בדברים אחרים, ומיד כשיסתיימו טרדותיו, הוא ישוב לתלמודו. כנגד זה ישנם אנשים, שאמנם יושבים ולומדים במשך היום, אבל כל דבר קטן מוציא אותם מהלימוד, כל מאורע שמתרחש, הופך להיות עסק שלהם. כל סיפור של רכילות, או מאורע הקורה בעולם, או בפוליטיקה, הם עניינים התופסים אותם. בני אדם כאלה, אע"פ שהם יושבים ולומדים, אינם ראויים לתואר "משועבד לתורה".

"והיה ברכה" (י"ב - ב') ואעשך לגוי גדול, זהו שאומרים אלקי אברהם, ואברכך, זהו שאומרים אלקי יצחק, ואגדלה שמך, זהו שאומרים אלקי יעקב. יכול יהיו חותמין בכולן, ת"ל והיה ברכה. [רש"י].

באסיפה על המצב הרוחני של עם ישראל, בזמן ערב מלחמת העולם הראשונה, כשרבים מבני הנוער התרחקו מתורה, ותלמידי הישיבות התמעטו במזרח אירופה, עד שחשבו שחלילה לא יהיו יותר תינוקות של בית רבן. נאם **רבי שמעון שקאפ** ועודד באסיפה זו את בני התורה, וכך אמר:

אברהם אבינו בא מבית עובדי עבודה זרה, ורק הוא מכח עצמו הגיע אל האמונה האמיתית. לא כן יצחק בנו, אשר כבר היה לו את כח האב הגדול שלימדו והדריכו, וגם הוסיף על זה מעצמו. כמוהו גם יעקב שצמח מכח אבותיו, על ברכיהם גדל והוסיף עליהם עוד משלו. לפי זה, היה ראוי שבצירוף כל הכוחות, תתחזק האמונה ותתבסס היהדות יותר ויותר עד סוף הדורות. באים חז"ל ומעידים שלא כך היה, אלא "יכול יהיו חותמין בכולן", שסופם יהיה מושפע ומורכב מכח כולם גם יחד, והדת תהיה איתנה וחזקה מאז ומעולם, "תלמוד לומר "והיה ברכה", כך חותמין ולא בהם", הוי אומר, שבאחרית הימים תשוב ותשרור תופעת ה"ראשית" של אברהם אבינו, ויהיו רבים שישבו ויתחילו מההתחלה. כך בראותנו את מצב היהדות שהולך ונחלש, ורבים הם עוזבי הדת על פני שומריה, אל לנו להתייאש, שכן כבר ניבאו חז"ל שכן עתיד להיות, שהאבות יהיו רחוקים ממצוות, ונפש הבנים תתעורר לאמונה מכח עצמם, כמו אברהם אבינו, ולא בבחינת יצחק ויעקב שהתעלו בעזרת כח האבות ובהדרכתם. זהו שאומרים "בך חותמין" - כמוך.

אפילו שלא יהיה להם ממי לראות, יכירו מעצמם את הבורא עולם. אחרי שגמר לדבר, הוסיף על דרך המליצה הסבר לפסוק [דברים א' - ל"ט] וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המה יבואו שמה ולהם אתננה והם יירשוה', דווקא הטף אשר יהיו לבז, רחוקים מבית אביהם ומהיהדות, הם המה אשר בסוף הימים יירשו את הארץ ויקבלו פני משיח צדקנו. ובשם **הרבי מקוצק** הובא, שבתקופת החתימה יחסרו תורה ועבודה, אבל חסד יהיה, וזהו "בך חותמין" - אברהם שהיה עמוד החסד.

המלמד בן חבירו תורה...

"וְזֶה הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשָׂה בְּחֶרֶץ" (בראשית י"ב, ה')

וכתב רש"י חידוש ויסוד גדול שכתוב במדרש רבה, את הנפש אשר עשו בחרן - במה שהכניסום תחת כנפי השכינה, שאברהם גייר אנשים ושרה את הנשים, מעלה עליהם הכתוב כאילו עשאו.

ואמרו חז"ל (סנהדרין יט, ב) 'שכל המלמד בן חבירו תורה כאילו ילדו', והיינו שזכות זו של לימוד התורה של האחר או קירובו לדרך ה', נחשב לאדם כזכויות שהוא יצר.

מעשה נפלא בענין זה מספרים על **המגיד הקדוש מדובנא** זיע"א [הובא בספר קול צופר של הגה"צ ר' חיים זיצ'יק זצ"ל], שפעם בלכתו ברחוב פגש איש עיוור עני לבוש קרעים וילד קטן אוזח בידו ומנחהו בדרך, הדבר עורר את סקרנותו של המגיד מדובנא שעצר את השניים ושאלם מהיכן הם ולאן פניהם מועדות?

העיוור רטן ולא ענה וכשהפנה המגיד את שאלתו לילד הקטן המלוה את העיוור, תלה הילד במגיד עיניים נוגות ומיוסרות וסיפר שזה אביו שהתעורר ובשביל פרנסתו הוא מסתובב בבתי כנסת בעיירות ומחזר על הפתחים כדי לקבץ נדבות למחייתו, עוד סיפר הילד המסכן שאמו נפטרה, והוא מלוה את אביו במסעותיו ומנחהו בדרך, וזה עתה בגלל הקור הנורא הולכים הם להתחמם קמעא בבית התמחו.

התעניין המגיד האם הם אכלו, וכשהשיבו שלא הגיע אוכל לפיהם היום, מיד אמר להם המגיד שיבואו לביתו המחומם, והוא יתן להם ארוחה ומקום ללינה עד שיסתדרו בעצמם.

לאחר כמה ימים נפטר האב והילד הקטן נשאר יתום וגלמוד מאב ואם, המגיד כמובן שלקחו תחת חסותו, הכניסו לתלמוד תורה והשקיע בו כבנו ממש, וביתו הפך לביתו של הילד הקטן חסר הכל.

לא עברו הימים וילד זה התגלה כילד בעל כשרונות מזהירים, כח הזכרון שלו היה מדהים והוא לא שכח כלום ממה שלמד, וכך הוא גדל וצמח וברבות הימים נעשה לגאון הדור הלא הוא **הגאון רבי שלמה קלוגר** זיע"א שחיבר עשרות ספרים שהאירו את עיני ישראל.

כאשר נפטר המגיד מדובנא הוא התגלה בחלום וסיפר כי כשהגיע לבית דין של מעלה, הראו לו חמישים ספרים מפורסמים שחיבר בחייו, תמה המגיד ואמר הלא אינם שלי לא אני חברתי אותם ואיני יודע עליהם!

השיבו לו כי באמת אלו ספרים אלו חוברו על ידי גדול הדור הגאון רבי שלמה קלוגר, אך כיון שהוא גידל אותו בביתו כבנו ובמעשה זה שהכניסו לביתו

וגדלו, הוא היה הגורם להצלחתו ולצמיחתו כגדול הדור, לכן כל גאונות חיבוריו וספיריו הנודעים, הכל מקף לזכותו כאילו הוא חיברם ויצרם.

'מעלה אני עליו כאילו עשאו'!

סוד ההצלחה

כמו כן המלמד תורה לאחרים הרי הם כבניו שילדם - ושננתם לבניך אלו התלמידים!

ואכן רבו המעשים על גדולי הדורות שיחסם לתלמידיהם היה כבנים ממש כאילו ילדום ועשאום, ונביא מעשה נפלא שסיפור מרן החזו"א על ראש ישיבת טעלז מרן רבי אליעזר גורדון:

פעם בא לפני **ר' אליעזר גורדון** גביר מוקיר ורחים רבנו, שחיפש חתן מתאים עבור ביתו, בהבטחה שיאפשר לו לשקוד על התורה כל ימי חייו. אמר לו הרב גורדון, בא עימי להכיל בית המדרש ותבחר לך את הבחור המתאים לך.

הם נעמדו בפתח בית המדרש ששקק מאות לומדים בריתחא דאורייתא מחשמלת, והנה קלטו עיניו של הגביר תלמיד אחד היושב בצד ולומד במתיקות עצומה, והוא התעניין אצל הרבאל 'תשיבס לידעת מי האל הבחור, ענה לו הרב גורדון 'זהו בני יחיד'.

הגביר הבין שבחור כזה נאות לו להיות בנו של ראש הישיבה, אבל לא העז לבקשו כחתן לביתו.

המשיך הגביר ותר אחר הלומדים בבית המדרש, והנה שוב צדו עיניו אחר בחור שישב ולמד בשקידה גדולה, ושוב התעניין אצל ראש הישיבה על בחור זה, וענה לו הרב גורדון 'זהו בני יחיד'.

תשובה זו כבר הפליאה מאד את הגביר, אך עדיין לא העיז פניו לשטוח את פליאתו בפני הרב גורדון,

רק כאשר חזר הדבר בשלישית, ששוב העניין על בחור מסויים וענה לו הרב גורדון אותה תשובה, פקעה סבלנותו של הגביר ושאל את הרב גורדון 'רבי, כמה בנים יחידים יש לך', ומיד ענה הרב גורדון 'האמן לי, ארבע מאות בנים יחידים יש לי בישיבה זו'.

זהו סוד ההצלחה בהעמדת תלמידים, שהם יהיו כבנים ממש. וכך אמר מרן הגאון **רבי יחזקאל סרנא** למשגיח של סלבודקא הגה"צ **רבי משה טקוצנינסקי**, כשהלה הקים ישיבה לצעירים בירושלים, ור' יחזקאל סרנא שלח את בנו ר' חיים ללמוד בישיבה, פנה אליו המשגיח הרב טקוצנינסקי, 'איך אדאג שלא אתרשל בעבודתי בהעמדת התלמידים, שכל התרשלות הרי היא כאיבוד נפשות'. ענה לו רבי יחזקאל 'תתייחס אליהם כאילו הם בניך, שמספר בניך יהיה כמספר תלמידי ישיבתך, ואז תצליח בדרכיך'. (דרשו)

אמונה - כוחו של אברהם אבינו

בעלי המוסר

אחד היה אברהם שכן הגיע למיליון עצמי בהכרה מוחלטת כזו שעלתה על גדותיו, עד שמאליה פעלה את פעולתה והצליחה לחזור אל לב ההמונים. היסוד הוא, שכלל שהאדם מלא יותר בתוכו, מעובד יותר בנפש, שוקד יותר על תיקון מידותיו, כך גם השפעתו על סביבתו הולכת וגדלה! וכך גם נהגו כל חכמי המוסר, שעבדו על עצמם לא לדבר ברבים על עניינים שעדיין אינם שלימים בהם לפי דרגתם, בבחינת קשוט עצמיך תחילה ואחר כך קשוט אחרים, ורק לאחר הכנה רבה של חשבון הנפש ועיון היטב בפשפוש מעשיהם נמצאו הגונים בדבר, החלו להטיף לאחרים.

~ ~ ~ ~ ~

שמעתי סיפור מופלא אודות המשגיח הגה"צ **רבי אליעזר אליהו דסלר** זצ"ל, בעל ה'מכתב מאלוה':

הנה כידוע הרב דסלר היה נוהג באופן תמידי להקדים ולהשמיע את השיחות שהוא מתעתד למסור בישיבה באחזי רעייתו הרבנית הצדקנית ע"ה, שהיתה אשה גדולה בפני עצמה, בנוסף להיותה בת גדולים – בתו של הגה"צ רבי נחום זאב מקלם זצ"ל, נכדת אבי תנועת המוסר רבי ישראל סלנטר זצ"ל, ומיוצאי חלציו של הגאון מוילנא זצ"ל.

מספרים שבפקחותה העצומה ובידיעותיה הנרחבות בתחומים רבים פעמים שהיתה מוסיפה נופך על דברי בעלה ומאירה אותם באור יקר.

והנה באחת השיחות שהשמיע באחזיה, היא שאלה אותו לבסוף: "האם הינך בטוח בעצמך שאתה כבר אוזח בדרגות אלו..."

הרב דסלר נחרד עמוקות לשמע השאלה, וחקר בדעתו האם אכן ראוי הוא כבר לדבר על אותן הנקודות שהוא רצה להשמיע ברבים, ומשחש בעצמו שאין הוא עדיין ראוי, טרח והכין שיחה חדשה. מפליא!

ואכן העיד תלמידו, הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל, רבה של רמת-השרון, ששמע פעם מפיו של הרב דסלר כדברים אלה: "כשנצרך אני לומר שיחה בפני בני הישיבה זמן ההכנה לקחת לי כשתיים עשרה שעות כדי להכין אותה. אולם כשנצרך אני לומר שיחה בפני בעלי בתים באנגליה או באמריקה מספיק לי הזמן מאז שאני נכנס לבית המדרש, מנשק את המזחזה, עולה לבמה ומנשק את הפרוכת כדי למסור את השיחה".

רבי יעקב שאלו לסיבת הדבר, והוא השיב: "בשביל לומר שיחה בישיבה אני צריך שעות הכנה כי מי אני שאומר שיחה בפני בחורי ישיבה העוסקים כל היום בתורה. הרי הם הרבה יותר חשובים ממני, הם לומדים כל היום ואני לא לומד כל היום. כדי שאוכל לדבר בפניהם מוכרח אני לעלות דרגה, ולעמול לחיות את הדברים שאני אומר להם כדי שאהיה שייך לזה".

~ ~ ~ ~ ~

בזאת הסביר המשגיח הגה"צ **רבי מאיר חדש** זצ"ל, את הסיבה שבגינה כינו בהיכלי הישיבות את הועדים המוסריים בכינוי 'שמוע'ס' [שיחה], ולא 'שיעורי דעת' וכדומה. משום שבנוותנותם לא הרגישו המשגיחים את עצמם כמי שגבוהים הם במעלה יותר מן השומעים, ומכיון שכך אין להם את הזכות והיכולת להטיף מוסר לאחרים. על כן הם בקשו להדגיש כי הועדים אינם אלא בבחינת 'אז נדברו ראי השם'. בשפת האידיש הוא כינה זאת: "מיר שמוע'סן דורך צו זאמען" (הננו משוחחים בינינו יחדיו), ומשום כך השתמשו בשם 'שמוע'ס' המבטא יותר תחושה זו!

כשהגישא היא כזאת, כשגם במדבר מקוננת תחושה זו של חשק ורצון להגיע לדרגות שהוא מעורר עליהם, יכול הוא לדבר אף על דברים גבוהים שאין הוא אוזח בהם עדיין, כי מבחינתו הוא רק משתף בתחושותיו ובשאיפותיו את השומעים עד להיכן ניתן להגיע ולעלות, ולמרות שאינו שלם בכך הגישה מפגיעה, כי היא נובעת ממעמקי הלב.

המתבונן יתפלא, הכיצד הצליח אברהם אבינו לזכות הגדולה להיות עמוד האמונה של העולם כולו, בעוד לכאורה קדמו לו רבים וטובים בדורות לפניו שהאמינו בה' בכל מאודם; כמו מתושלח, נח, שם ועבר ועוד, ולא זכו למה שזכה הוא שתהיה לו השפעה כה רחבה על אלפים ורבבות אנשים הנוהים אחריו?

יתירה מזאת יש להתבונן, הלא חז"ל מתארים לנו (בראשית רבה מב, ח) שאברהם העברי היה יחידי ובודד הניצב בעבר אחד של העולם, מאמין בעוז ובגבורת נפש בצדקת דרכו ושיטתו, ודואג לפרסם שם אלוהיו בעולם. לעומתו ניצבו בעבר השני כל העולם כולו מאוחדים ומאוגדים באמונה טפילה באילילים ובמלכות, והוא בא לממלכות גדולות ולערים גדולות עם המצאה חדשה בלתי מוכרת עד עתה, וערער על המוסכמות הברורות והקבועות בבריא, שיבר צלמים וערך מערכות וויכוחים ברבים, וזאת היתה לו השפעה כה גדולה. מה היה סוד הקסם שלו? שבאמצעותו זכה לכל זה?

ונראה לבאר על פי המשל הידוע שהשיב הגאון מוילנא לרעו הגדול המגיד מדובנא, כאשר נשאל על ידו מה היא הדרך הטובה ביותר להשפיע על הכלל ברוחניות? השיב הגאון, ששל למה הדבר דומה? לבקבוק יין שיש סביבותיו כוסות ריקים, וכאשר ממלאים את הבקבוק עד גדותיו נשפך מתוכו לצדדים ונמצאים הכוסות מלאים מאלוהיו.

כך גם כאשר רוצה האדם להשפיע על סביבתו יראת שמים ומידות טובות. הרי שהדרך הטובה ביותר לכך היא, שידאג בראש ובראשונה למלא בהן את עצמו, וכך בהיותו מלא ונשקף בתורו ובמעשים טובים, ממילא תמשך השפעתו ממנו אל סובביו. אך אם לא יעשה כן, מובטח הוא שיפלו דבריו על אחיזים ערלות.

הראשון להנהגה זו היה הוא אברהם אבינו עליו השלום. קודם שהרחיק לכת להשפיע על אחרים עבד על עצמו עבודה אישית מופלגת, בשיפור אישיותו, ריסון מידותיו ותיקון מעשיו. התמיד במחשבות על תכלית האדם בעולמו, ושוטט בדעתו ביום ובלילה מי ברא הכל ומי המשגיח עליהם, וכשהגיע לחקר האמת החדיר זאת למעמקי הלב ללא הרף, ורק אחרי שנים ארוכות של עבודה עצמית זו, החל להשפיע על אחרים!

חז"ל המעניין בדברי חז"ל והראשונים, יראה כי ישנה סתירה לכאורה באיזה גיל הכיר אברהם את בוראו. הרמב"ם כתב: "בן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו". מנגד בתחילת דבריו הוא כותב: "איתן זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן". וכן ידועים דברי הוזהר הקדוש (א, קכט) שכבר בהיותו בן ג' שנים הכיר את בוראו.

כן מצאנו בהדיא בתהילים (ק, א): "עמך נדבות ביום חילך בהדרי קודש מרחם משחר לך טל ילדותיך", ומפרש שם רש"י שפסוק זה מוסב על אברהם אבינו שכבר משחר ילדותו מרחם, התעטף בהדרת קודש, בכך שהכיר את בוראו, ולכן זכה שיתנדבו לו אוהביו לעזור לו במלחמותיו עם חמשת המלכים.

ואמר בזה המשגיח הגה"צ **רבי יחזקאל לוינשטיין** זצ"ל, כי בודאי תחילת הכרת אברהם אבינו בבוראו החלה כבר בהיותו כבן ג' שנים, אולם זו היתה רק ההתחלה. התחלה שרחוקה היתה עדיין מרחק רב ממה שהיה עליו להגיע. מכאן ואילך החל תהליך ארוך של עבודה עצמית, שבה שקד בעמל רב על תיקון מידותיו, על טוהר אמונתו ועל זיכרון נפשו, שלב אחר שלב, עד שהגיע בהיותו כבן ארבעים לפסגת ההכרה בבוראו, הכרה כזו שאין למעלה הימנה.

זה הוא שכתב הרמב"ם שמהיותו בן ארבעים שנה התחיל להשיב תשובות על בני אור כשדים, משום שקודם שהגיע לשלמות של 'כיון שהכיר וידע' לא ניסה כלל להשפיע על אחרים, ורק מכאן ואילך התחיל להשיב תשובות.

מעתה, אין זה פלא כיצד הצליח להשפיע על רבבות אנשים עד שזכה להיות 'אב המון גוים', משום שאכן גם לפני אברהם היו גדולים וטובים שהכירו את בוראם בדרגה כזו או אחרת, אך לפי דרגתם לא הגיעו למלא את קנקנם כל כך, באופן שישפיעו גם על סביבתם.

גנזי בחירות

ידוע המעשה שהיה בעיר של **הרב מבריסק** זצ"ל, באחד מהבחירות שהיה בעיר, הגיעה ההחלטה של קיום הבחירות בערב שבת, כמובן שהרב מבריסק כתב מיד מכתב חזק מאד שכל החרדים צריכים ללכת לבחור בבחירות בשביל איזה אחד שהרב מבריסק החליט שאותו צריך לבחור, אבל היות שזה היה בערב שבת אחר הצהריים והרב מבריסק חשש שאם יתחילו להדביק את המכתב שלו ברחובות בבריסק שהיתה עיר גדולה מאד יבואו ח"ו לידי חילול שבת, אסר הרב מבריסק לפרסם את המכתב שלו לפני שבת, התחילו עסקני העיר להסביר לרב שאם לא יהיה כרוז שהרב מבריסק דורש לבחור בבחירות בשביל אותו אדם אף אחד לא ילך להצביע לאותו אדם וכל אחד יעשה מה שעולה בדעתו.

אמר הרב מבריסק אני לא יודע מה שאתם אומרים לי אני יודע שיש תורה ובתורה כתוב שאסור לעשות דבר שעלול להביא לידי חילול שבת ח"ו.

כמובן שלא הדביקו את הכרוז, איכשהו זה נודע לחילונים שהרב מבריסק כתב מכתב אש להבה ללכת להצביע למישהו מסוים, הם הלכו וכתבו מהר מודעה גדולה שהרב מבריסק עושה כל מיני חומרות וזה לא נכון מה שהוא עושה שהוא אומר ללכת להצביע לאותו אדם, וזה לא יעבור לו בשתיקה.

כן הם כתבו עוד ועוד דברי חוצפה כמו שאנחנו שומעים הרבה פעמים ה' ישמור איך שהם מזלזלים בגדולי ישראל, החילונים הללו הלכו והדביקו את המודעה הגדולה שלהם ממש לפני כניסת שבת וכמובן שהם הגיעו רח"ל לידי חילול שבת, כל הקהל שלא ידעו מהמכתב החריף של הרב מבריסק לא הבינו מה החילונים רוצים, משום שהם לא ראו שום מכתב שכתב הרב מבריסק...

מספרים בבית בריסק שעוד לא היתה הצלחה כ"כ גדולה כמו בבחירות הללו, ראו כולם בחוש שאם שומעים לדברי הרב רק מצליחים, אם שומעים לצדיקים זוהי ההצלחה הכי הגדולה שיכולה להיות.

מכתב ממרן הרב מבריסק על הבחירות <

יוצא לאור ע"י קיבוץ אברכים – "אוהל יוסף" - נובהרדוק

בית המדרש "בית מרים גיטל" מעלות דפנה 117 ירושלים

טל: 0533199720 דוא"ל: Ohelyosef1@gmail.com